OIKEUSMINISTERIÖ

Lainvalmisteluosasto
LsN Katariina Jahkola

17.11.2015

ASIA: U 64/2015 vp. Euroopan syyttäjänvirastoa koskeva asetusehdotus

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Eduskunnalle toimitetussa U-jatkokirjelmässä on selostettu Euroopan syyttäjänviraston perustamista koskevien neuvottelujen tämänhetkistä tilannetta ja neuvottelujen edistymistä erityisesti kuluvalla Luxemburgin puheenjohtajuuskaudella. Seuraavassa käsitellään liitännäistoimivaltaa, tutkintatoimia ja tutkinnanjohtajuutta sekä rajat ylittäviä tutkintatoimia. Mainittuihin asioihin on erityisesti asetusehdotuksen eduskuntakäsittelyssä kiinnitetty huomiota.

Liitännäistoimivalta

Liitännäistoimivallan osalta neuvotteluissa eniten kannatusta on saanut puheenjohtajiston ehdottama ratkaisumalli, jonka mukaan liitännäistoimivallasta olisi säännös sekä EPPO:n materiaalista toimivaltaa koskevassa 17(2) artiklassa että toimivallan käyttämistä koskevassa 20(3) artiklassa. Tämänhetkisen tekstiversion 17 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan EPPO:n toimivalta koskisi valmisteltavana olevassa ns. unionipetosdirektiivissä tarkoitettuja rikoksia (PIF-rikokset) ja lisäksi näihin rikoksiin erottamattomasti liittyviä (inextricably linked) rikoksia. Viimeksi mainittujen ns. liitännäisrikosten osalta EPPO:n toimivalta edellyttäisi lisäksi sitä, että niistä säädetty enimmäisrangaistus on PIF-rikoksesta säädettyä enimmäisrangaistusta alhaisempi. Lisäksi artiklan 20(3) mukaan EPPO:n olisi pidättäydyttävä käyttämästä toimivaltaansa minkään 17 artiklassa tarkoitetun rikoksen osalta, jos PIF-rikoksesta säädetty enimmäisrangaistus on liitännäisrikoksesta säädettyä enimmäisrangaistusta alhaisempi tai jos siitä unionille aiheutuva vahinko ei todennäköisesti ylitä muulle asianomistajalle aiheutuvaa vahinkoa. Edelleen liitännäistoimivaltaan puheenjohtajiston tämänhetkisessä tekstiversiossa liittyy 20(5) artiklan edellytys siitä, että toimivalta ratkaista liitännäistoimivaltaa koskevat erimielisyydet on kansallisilla viranomaisilla.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Kaiken kaikkiaan liitännäistoimivalta on neuvotteluissa osoittautunut ongelmalliseksi ja edellä kuvattuun ratkaisuehdotukseen voidaan olettaa vielä tulevan muutoksia. Yleisesti ottaen muut jäsenvaltiot ovat kuitenkin suhtautuneet myönteisesti siihen, että EPPO:lla olisi rajoitetusti toimivalta käsitellä PIF-rikoksiin läheisesti liittyvät rikokset. On pidetty tärkeänä erityisesti sitä, että rikokset saadaan käsiteltyä samanaikaisesti. Lisäksi liitännäistoimivaltaan alun perin kriittisesti suhtautuneiden jäsenvaltioiden suhtautumiseen on vaikuttanut neuvoston oikeuspalvelun näkemys, jonka mukaan liitännäistoimivalta ei määrätyin edellytyksin ole ristiriidassa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 86(1) artiklan kanssa.

Tutkintatoimet ja tutkinnanjohtajuus

Jatkokirjelmässä on käsitelty myös kysymystä tutkintatoimista ja tutkinnanjohtajuudesta. Tutkintatoimia koskevassa 25 artiklassa lueteltujen toimien tulisi olla sallittuja niiden asetuksen soveltamisalaan tulevien rikosten tutkinnassa, joista voi seurata vankeutta vähintään neljä vuotta. Muiden toimenpiteiden tulee olla sallittuja samassa laajuudessa kuin kansallisesti vastaavassa tapauksessa. Lisäksi säännöksessä on mahdollisuus soveltaa artiklassa nimenomaisesti lueteltuihin toimiin kansallisen lain mukaisia edellytyksiä, jotka liittyvät määrättyihin henkilökategorioihin (esimerkiksi luottamukselliset viestit epäillyn ja asianajajan välillä). Kajoavampien toimien osalta (telekuuntelu, datan tunnistetiedot, tallennetun datan hankkiminen) myös muita kansallisen lain mukaisia edellytyksiä on sallittua soveltaa. Ainakin tämänhetkisen tekstiversion perusteella voidaan arvioida, ettei artikla 25 laajenna pakkokeinolakiin (eikä muuhunkaan lainsäädäntöön) perustuvien toimenpiteiden sallittavuutta nykyisestä.

Tutkinnan suorittamista koskeviin säännöksiin ei ole viime vaiheiden neuvotteluissa tullut merkittäviä muutoksia, joskin artiklaan 23 on lisätty viittauksia kansalliseen lainsäädäntöön liittyen kiireellisten toimenpiteiden suorittamiseen. Artiklan yhteydessä Suomi on myös esittänyt asetuksen johdantoosaan lisättäväksi maininnan siitä, ettei asetuksella puututtaisi kansallisiin toimivaltajärjestelyihin esitutkinnan järjestämisen suhteen. Neuvottelut tältä osin ovat vielä kesken. Kuten aikaisemmin on todettu, oikeusministeriö katsoo, ettei asetus edellytä Suomen voimassa olevan järjestelmän muuttamista tutkinnanjohtoa koskevilta osin.

Rajat ylittävät toimenpiteet

Jatkokirjelmässä on selostettu puheenjohtajiston ratkaisua rajat ylittävistä toimenpiteistä, jonka jäsenvaltiot ovat pitkien neuvottelujen tuloksena laajalti todenneet olevansa valmiit hyväksymään. Asetusehdotuksen artiklaan 26 on kirjattu suoraan mahdollisuus pyytää oikeusaputoimenpidettä suoritettavaksi toisessa jäsenvaltiossa asetuksen ja kansallisen lain mukaisesti. Lukuun ottamatta eurooppalaista pidätysmääräystä, lähtökohtana asetuksessa on, että voimassaolevia vastavuoroisen tunnustamisen instrumentteja ei EPPO:n toiminnassa sovellettaisi. Artiklaan 25 kuitenkin sisältyy samoja elementtejä kuin vastavuoroisen tunnustamisen instrumenteissa. Lisäksi artiklassa on mahdollisuus viime kädessä soveltaa vastavuoroisen tunnustamisen tai rajat ylittävän yhteistyön instrumentteja, jos tarvittavaa toimenpidettä ei puhtaasti kansallisessa rikostutkinnassa olisi. Näin ollen artiklaan ei jäisi lainsäädännöllisiä aukkoja rajat ylittäviin toimenpiteisiin sovellettavien säännösten suhteen, Kaiken kaikkiaan oikeusministeriö katsoo, että ehdotettu ratkaisumalli on hyväksyttävissä.

Lopuksi

Lopuksi oikeusministeriö toteaa, että neuvottelujen tässä vaiheessa ei vielä tarvita kantaa siihen, tulisiko Suomen osallistua EPPO:n perustamiseen vai ei. Lopullinen arvio tästä tulee tehdä vasta kun koko asetuksen sisältö on selvillä. Tällä hetkellä näyttää todennäköiseltä, että neuvottelut on mahdollista saada päätökseen vasta aikaisintaan ensi vuoden lopulla.